

Kort & goed (of niet)

Het griezelsprookje uit 1813 over Schlemihl heeft nog niets van zijn sinistere charme verloren, blijkt uit de nieuwe vertaling. Malthus' doemscenario is nergens uitgekomen, laat Alex de Waal zien.

Dwangneuroot laat zich overweldigen

De ik-figuur in de nieuwe gedichten van Peter Swanborn (1963) windt er geen doekjes om: hij durft amper naar buiten te gaan, slikt pillen, noemt zichzelf dwangneuroot en systeem-fetisjist. Omdat hij zich in een van de gedichten laat aanspreken als Meneer Swan en omdat de vertelstem consistent is, suggereert Swanborn dat hij zichzelf in deze bundel op de waagschaal zet – en tegenkomt.

In 'Weerzien' klappt een heel leven samen, wanneer de dichter het kind ziet dat hij was:

*Vijftig plus, nog woon ik in een wezen voor felheid
van leven bevreemd. Ochtend, middag
deur niet uit.
Warm iets op, spoel 't weg. Laat me verdoven door
de god van de buis. Moge de leegte u wel bekomen.
Tegen twaalf ga ik naar boven.
Fel licht kiert van achter de deur, alsof het geen nacht is maar midden op de dag. Voor een kast met stenen en boeken staat een kind, de rug naar mij toe. Als ik gebaar dat hij nu tocht echt – vloekt dwarskop: Nog in geen vijftig jaar.*

Swanborn legt zijn gedragingen onder de loep, is daar niet erg van onder de indruk en neemt zijn toevlucht tot uitspattingen van de natuur die nu eens sterk klankrijk worden beschreven, dan weer geremd en haast minimalistisch. Mooi is

hoe de dichter twijfelt of hij moet meegaan in de overweldigende schoonheid en vitaliteit van de natuur of dat hij geremd moet zijn.

Deze tweedeling bepaalt de structuur van 'Mussenhangplek'. In het eerste kwatrijn is de natuur – vooral na de eerste, nog enigszins stroeve strofen – klankrijk aanwezig, in het tweede schroeft het verstand het gedicht aan:

*Goed verscholen in ligusterhaag
wordt volop drukte gemaakt.
Toonhoogtes
ingegeven door schrik, de vondst van sappige,
slecht schuilende schildluizen, kietelend ochtendlicht.
Kent kwettertaal grammatica? Is dit een polemieke over
voortgaande urbanisatie, dreigend voedseltekort?
Of maken ze enkel muziek en is maatschappijkritiek geen thema voor vandaag?*

Mogelijk omdat de dichter zich geen raad weet met zichzelf, wordt de natuur een oerkracht toegedicht die groter is dan alles wat de mens kan bedenken. De gedichten in deze bundel zijn het sterkst wanneer er zo min mogelijk wordt uitgelegd en de vreemde natuur in de stad zijn gang kan gaan. Dan ontstaat er ruimte voor transformatie en kan er, zoals in het prachtige 'Protest', te midden van bouwgeweld op een binnenplaats een boom groeien.

Maria Barnas

POËZIE

Peter Swanborn

Het wolkenreparatie-atelier
Podium;
64 pagina's; € 17,50.

FICTIE

Daan Heerma van Voss

Noem het liefde
De Bezige Bij;
297 pagina's; € 19,99.

Humorloze liefdesroman

Een klaplopende scenarioschrijver van 34 (Tomas) heeft een jaartje een relatie met een studente van 18 (ene A.), en maakt op aanraden van een vriend tegelijkertijd aantekeningen over zijn liefde, van binnenuit, om daar eventueel zijn comeback mee te kunnen maken. Maar wat we van zijn gedachten te lezen krijgen in *Noem het liefde*, de roman van Daan Heerma van Voss die iets jonger is dan zijn verteller, zijn omslachtige en ouwelijke zinnen: 'Hun jeugdigheid omgaf hen als een schijnsel', en 'In het laatste kwartier dat nog tot de nacht gerekend kon worden pakte ik haar dan eindelijk vast.'

Zwaar op de hand en aanstellerig als Tomas is, noemt hij zijn vriendin continu 'het meisje A'. Zij is een stuk vlotter en moderner, weet alles van instagram, simulatie games, nachtrèmes, coke en squirtwoman Cytherea. Leuk kind, met al voldoende zelfkennis om zich af te vragen of ze niet een rol speelt, en of hij niet vooral wil bewijzen dat hij zoiets kan, een geliefde zijn.

Om treurwilg Tomas tragiek te verlenen, heeft Heerma van Voss hem twee dode ouders, een halfdode oma en een vriend met kanker gegeven. Daar zul je niet vrolijker van worden, maar het maakt de humorloze verteller niet alsnog zielig. 'Daar stond ik, in mijn appartement. Zonder het meisje A. waren het maar muren en meubels.'

Zoals meestal in boeken van mannen grijp je waarom zij wordt begeerd, maar blijft het onduidelijk waarin zijn aantrekkingskracht schuilt. 'Toen ik haar onderbroekje probeerde uit te doen, schudde ze haar hoofd. Ik had de energie niet om te protesteren.' Geen wonder dat ze het met deze slapjanus niet lang uithoudt. God verhoede dat hier een film van komt, maar in Nederland is veel mogelijk.

Arjan Peters